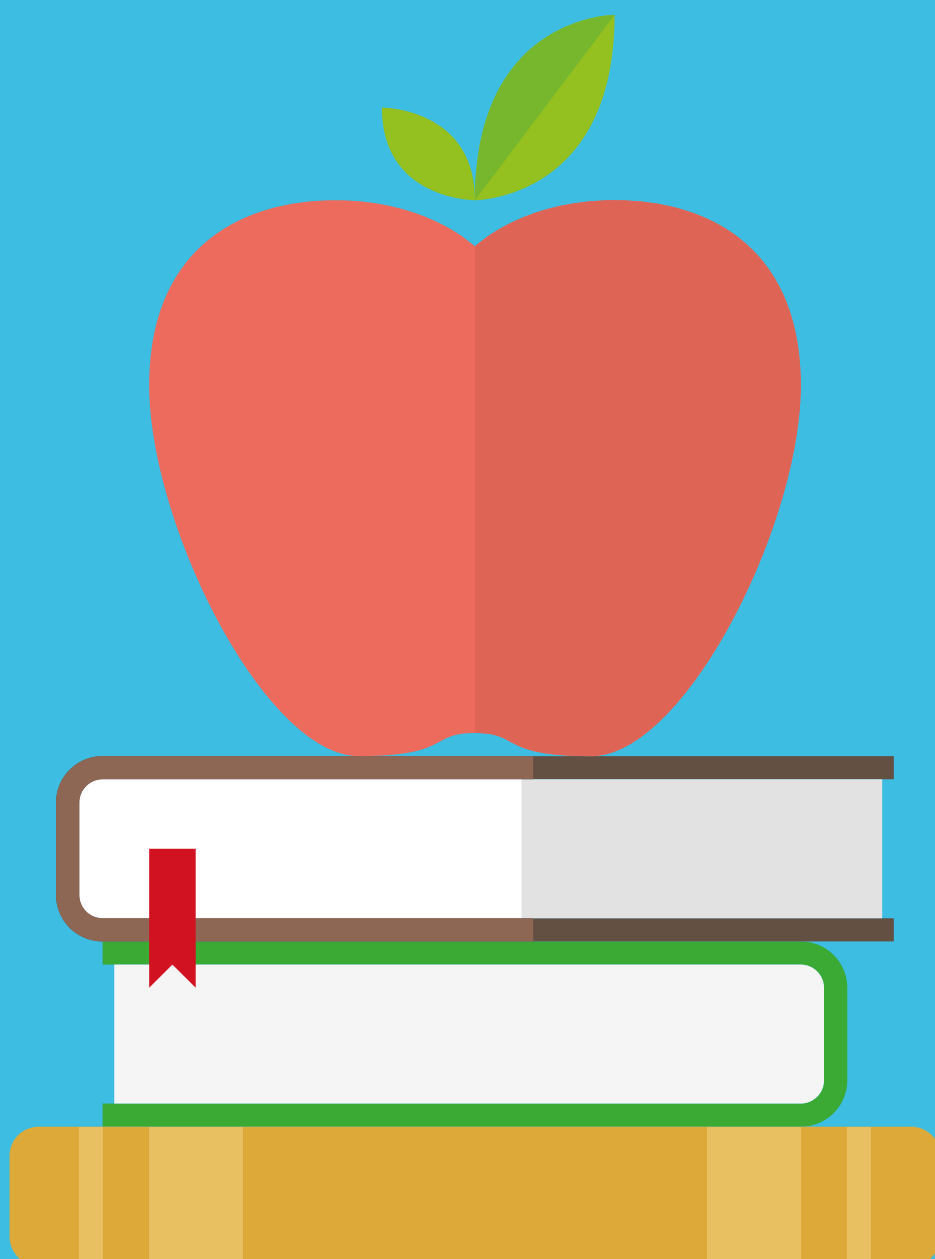

EEN DUIM VOOR DELEN

LESFICHE VOOR DE BOVENBOUW

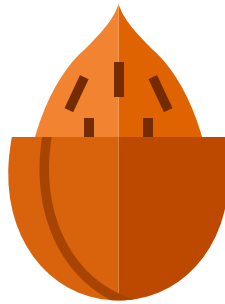

WAAROM DELEN?

Deze les laat leerlingen achterhalen waarom initiatieven die te maken hebben met delen zinvol zijn. Hierbij wordt niet alleen ingezoomd op de veranderingen die deelinitiatieven kunnen teweegbrengen binnen de eigen leefwereld. Er wordt ook stil gestaan bij de gevolgen van delen op wereldschaal.

IN EEN NOTENDOP

DOELGROEP

Bovenbouw (BaO)

LESDUUR

50' of 75': veel hangt af van hoe lang je als leerkracht stil staat bij de inhoud van de leestekst (bijlage 1) die behandeld wordt.

DOELSTELLINGEN

- De leerlingen kunnen (onder begeleiding) een eenvoudige relatiecirkel tekenen en interpreteren.
- De leerlingen kunnen gebeurtenissen en acties in relatie tot elkaar plaatsen. Hierdoor worden oorzaken en gevolgen van bepaalde gebeurtenissen duidelijk.
- De leerlingen communiceren met en leren van elkaar.
- De leerlingen krijgen inzicht in de diverse veranderingen die deelinitiatieven teweeg kunnen brengen (nadruk op totaalbeeld).
- De leerlingen beseffen het belang van deelinitiatieven.

WERKVORM

- Systeemdenken aan de hand van **relatiecirkels**.

Om leerlingen te laten inzien dat delen zinvol is voor zichzelf en voor de hele wereld, schetsen we een zo ruim mogelijk kader. Losse feiten of één oorzaak-gevolgrelatie tonen dit onvoldoende aan. Daarom zetten we het systeemdenken in; meer bepaald door relatiecirkels te tekenen. Een relatiecirkel helpt onderlinge relaties te verduidelijken. Dat leidt tot het beter begrijpen van de oorzaken en gevolgen van bijvoorbeeld een actie om te delen. Bovendien stimuleert de bespreking van relatiecirkels de onderlinge communicatie tussen leerlingen. Dit vergroot de betrokkenheid van de leerlingen en de kwaliteit van leren.

Kinderen zijn van nature uit systeemdenkers. Systeemdenken vormt voor hen dan ook vaak een minder grote uitdaging dan voor leerkrachten.

Bron: Poeck, K. Van; Loones, J. (red.); Educatie voor Duurzame Ontwikkeling: de vlag en de lading, Brussel, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie; 2010; pp. 11-13.

- Wie in het bezit is van een MIK@DOE kan voor deze les gebruik maken van de MIK@DOE-stokken en de bijhorende methodiek "MIK zet aan tot actie – 6. Werken met een relatiecirkel: stappenplan" (zie: www.mikadoe.be).
- Zelfstandig onderzoek of **onderzoek** in groep.

MATERIAAL EN VOORBEREIDING

- Bereid je inhoudelijk voor op het deelthema dat belicht wordt. Hiervoor kan je terugvallen op de themafiches. Vooral het luik "achtergrondinformatie" is nuttig.
- Probeer op basis van een van de leesteksten een relatiecirkel te maken. Je kan je hiervoor laten inspireren door het uitgewerkte voorbeeld (zie bijlage 3).
- Zorg voor een kopie voor elke leerling van de **leesteksten** over het deelthema dat je behandelt (zie bijlage 1).
- Zorg voor een kopie voor elke leerling van het **werkblad** (zie bijlage 2).

AAN DE SLAG!

INTRODUCTIE VAN HET THEMA DELEN

Enkele mogelijkheden:

- Er is net een deelactie op school of in de klas uitgevoerd of gepland. Je vraagt naar de leerlingen hun ervaringen: waarom doe of deed je wel of niet mee?
- Je beantwoordt met de leerlingen de vraag: wat verandert er als we meer delen?

MAAK EEN RELATIECIRKEL

Stap 1: Behandel een leestekst naar keuze, klassikaal of individueel (bijlage 1). Verduidelijk de moeilijke begrippen en laat (per alinea) de leerlingen verwoorden waarover de tekst precies gaat.

Stap 2: In de leestekst staan enkele woorden vetgedrukt. Het zijn zelfstandige naamwoorden die kunnen toenemen ("meer worden") of afnemen ("minder worden"). Verdeel de leerlingen in duo's en geef per duo een vetgedrukt woord (eventueel op een kaartje). Of laat hen zelf een woord kiezen.

Variant voor jongere leerlingen: tijdens het lezen van de tekst geef je de leerlingen een bingo-blad (zie bijlage 4). Laat hen de woorden die voorkomen in de tekst aanstippen. Daarna gaan ze over naar stap 3.

Stap 3: Laat de duo's hun woord opzoeken in de tekst en de betreffende passage nog eens goed lezen. Zo begrijpen ze goed welke **betekenis** hun woord exact heeft.

Stap 4: Laat de duo's een passende tekening bij hun woord maken. Geef aan hoeveel tijd de leerlingen hiervoor krijgen.

Stap 5: Laat de duo's zoveel mogelijk "**meer of minder**"-zinnen bij **hun woord maken**. Ze schrijven deze zinnen neer (zie werkblad).

Mogelijke zinnen zijn:

- 1) hoe meer van dit, hoe minder van dat,
 - 2) hoe minder van dit, hoe minder van dat,
 - 3) hoe minder van dit, hoe meer van dat,
 - 4) hoe meer van dit, hoe meer van dat.
- Bv. Hoe meer fietsers op straat, hoe minder auto's in het verkeer.

Opmerking: Elke zin is goed, mits die niet te hard gefantaseerd is. Belangrijk is dat de leerlingen diepgaand nadenken en verbanden zien.

Stap 6: Afhankelijk van de mogelijkheden en beschikbare ruimte:

Werkwijze 1:

- Teken een cirkel op de speelplaats.
- Laat alle duo's rond de cirkel staan. Ze leggen hun tekening op de lijn van de cirkel.
- De duo's geven om beurt uitleg bij hun tekening.

- Elk duo leest hun bedachte “meer of minder”-zinnen voor. Ze tekenen hierbij een pijl van hun eigen tekening naar de tekening van een ander duo. Deze pijl loopt altijd van oorzaak (eerste woord) naar gevolg (tweede woord). Een “meer” kan het teken + krijgen, een “minder” het teken -. Werk niet met rood of groen want er kunnen geen ‘foute’ pijlen of relaties getekend worden.

Opmerking: het kan zinvol zijn om de leerlingen over de geformuleerde zinnen te laten reflecteren:

... Waarom is er, volgens de leerlingen, een verband tussen de twee woorden die ze na minder of meer invulden?

... Is iedereen het hiermee eens?

- Vraag aan het duo waar de pijl toekomt of de pijl ook in de andere richting getrokken kan worden. Indien ja, dan laat je hen de omgekeerde pijl tekenen.
- Laat alle duo's aan bod komen.

Werkwijze 2:

- Teken een cirkel op het bord.
... *Tip: je kan op het digibord een relatiecirkel maken via <http://www.steeef.nl/boeiend-onderwijs-tools/relatiecirkel-maken/>*
- Vraag de duo's om de beurt om uitleg te geven bij hun tekening. Hierna komt hun tekening aan bord.
- Laat de duo's hun “meer of minder”-zin voorlezen en de bijhorende pijl op het bord tekenen. Een “meer” kan het teken + krijgen, een “minder” het teken -. Werk niet met rood of groen want er kunnen geen ‘foute’ pijlen of relaties getekend worden.
- Zoek telkens of de pijl ook in de andere richting getrokken kan worden.

Herhaal deze stappen tot alle zinnen zijn uitgesproken en alle bijhorende pijlen op bord staan.

Opmerking: alle verklaringen zijn goed, mits ze op de realiteit gebaseerd zijn en niet te hard gefantaseerd. Belangrijk is dat leerlingen diepgaand nadenken en verbanden zien.

Tip: leerkrachten die deze les hebben uitgetest, zien leerlingen van het 5-6e leerjaar in staat om een leestekst zelfstandig en in kleine groepjes in een relatiecirkel om te zetten. Oefening baart kunst!

SLOT

Stap 1: Laat de leerlingen individueel de zin aanvullen:
“Het is goed dat ik mijn ... (= thema) deel want dan ...”.
Laat deze zin op een kaartje schrijven en ondertekenen.
Zo uiten ze hun belangrijkste motivatie om ... (= thema) te delen.

Stap 2: Hang alle kaartjes aan een draad. Of maak er een poster/collage van. Geef dit een plek in de klas, **als teken van engagement**.

WAT ALS WE MEER ETEN EN DRINKEN DELEN?

Veel van het op aarde geproduceerde voedsel verdwijnt direct in de vuilnisbak. En komt dus nooit op onze keukentafel terecht. Hoe dat zit? De boer gooit groenten en fruit weg omdat zijn komkommers of appels er bijvoorbeeld niet mooi genoeg uitzien voor in de winkel. Dat is één.

Ook winkeliers vullen containers vol **afval**. Ze gooien eten weg dat de vervaldatum bereikt, zoals potjes yoghurt of pizza. Dat is twee. Maar ook wij eten niet alles op wat we kopen. We gooien thuis af en toe voedsel in de vuilnisbak. Omdat we er geen zin meer in hebben, of omdat het slecht is geworden. Gelukkig kunnen we daar iets aan veranderen.

Waarom zou je eten en drinken delen?

Als we meer voedsel delen, is dat voor iedereen een goede zaak. Om voedsel te kweken heb je kostbare **landbouwgrond** nodig. Omdat we zoveel van die grond nodig hebben, kappen we veel bossen en verdwijnen grote stukken natuur.

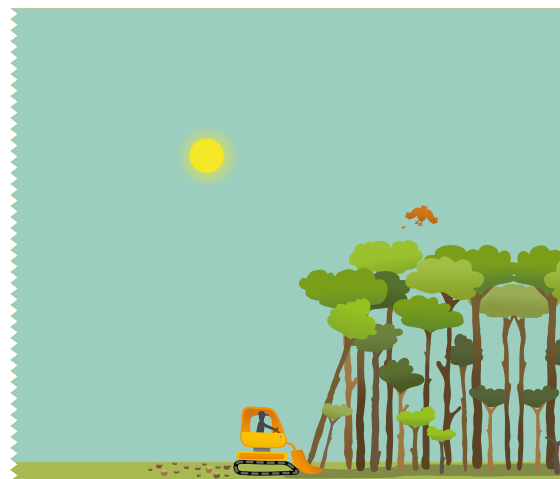
Landbouw is ook de grootste gebruiker van water op onze planeet. Wist je dat we meer dan de helft van al het zoete water op aarde gebruiken om voedsel te kweken?

Landbouw is ook de grootste gebruiker van **water** op onze planeet. Wist je dat we meer dan de helft van al het zoete water op aarde gebruiken om voedsel te kweken?

Bovendien zijn de meststoffen en **bestrijdingsmiddelen** die boeren gebruiken bij het kweken van ons voedsel heel schadelijk. Deze stoffen worden gebruikt om ziektes en onkruid te vermijden, maar ze zijn slecht voor het milieu. Ze kunnen ook in ons grondwater terecht komen.

Daarnaast zijn ze schadelijk voor de **gezondheid** van de landbouwers. Maar ook voor de mensen, wij dus, die het voedsel opeten. Pak eens een banaan vast. Je ziet het niet, maar op fruit en groenten zitten soms nog resten van die bestrijdingsmiddelen.

Er is wel een oplossing: bio-fruit of bio-groenten. Die kweken we met milieuvriendelijke bestrijdingsmiddelen of zelfs zonder bestrijdingsmiddelen. Veel beter voor het milieu, maar ook voor je eigen gezondheid!

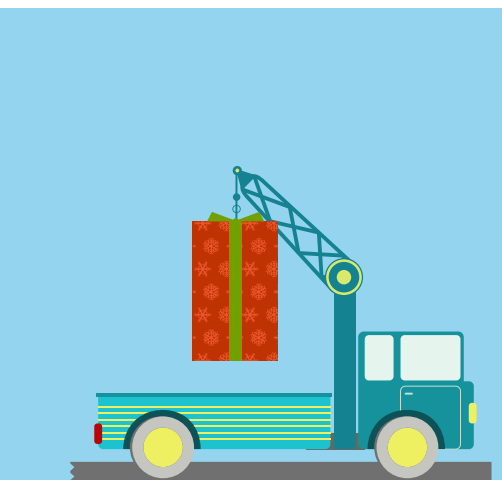

Je boontjes komen met het vliegtuig.

Kijk je af en toe op het etiket van verpakt fruit of groenten als je mama of papa aan het koken is?

Dan weet je dat heel wat van ons eten uit verre landen komt. Boontjes uit Kenia. Palmolie uit Indonesië. En de soja in de sojamelk, die komt vaak van sojabonen uit het Amazonegebied in Zuid-Amerika. Al deze producten leggen dus grote afstanden af voor ze op je bord terecht komen. En dat is geen goeie zaak. Omdat het verse producten zijn, worden ze met een vliegtuig naar België gevlogen want dat gaat snel. Maar dat zorgt voor een grote **uitstoot van CO₂**, die vrijkomt als je kerosine verbrandt. Een berucht woord, die CO₂. Maar weet je ook wat het betekent?

CO₂ staat voor koolstofdioxide en dat is één van de broeikasgassen. Hoe meer broeikasgassen in de lucht, hoe meer de temperatuur op aarde stijgt. Die opwarming zorgt voor het **veranderen van het klimaat**. De gevolgen daarvan zien we al bij ons, maar nog veel meer in Afrika en Latijns-Amerika. Daar zijn er steeds meer droogteperiodes.

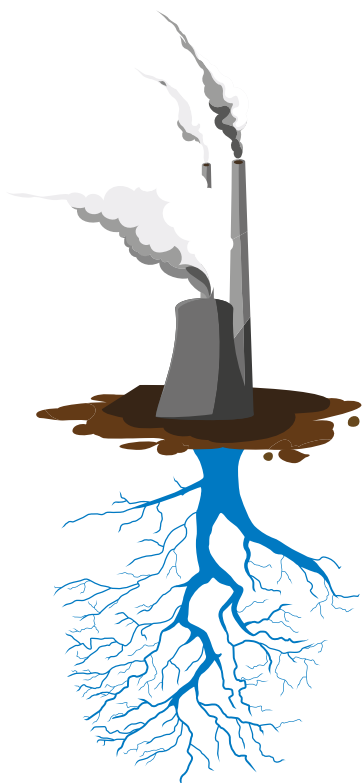

Voedsel delen is leuk!

Voedsel delen is een goeie zaak, dat heb je wel begrepen. Maar het is ook gewoon leuk en eigenlijk is het niet zo moeilijk. Je kunt bijvoorbeeld met je familie een moestuintje aanleggen en zelf tomaten telen. Die kun je ruilen met de eitjes van de burens die kippen houden. Breng ook eens een bezoek aan een 'samentuin': daar zie je hoe mensen samen groenten en fruit telen. Of je kunt alle restjes van de week opsparen en dan samen met je mama of papa in het weekend een gerechtje maken.

Eten delen brengt ons als mensen een beetje dichterbij elkaar. En niets zo leuk dan verrast te worden door een lekker gerechtje dat iemand anders heeft klaargemaakt. Smakelijk!

WAT ALS WE MEER BOEKEN DELEN?

De meeste boeken zijn gemaakt van **papier**. Papier maken we van hout. Hoe meer papier we gebruiken, hoe meer **bomen** we dus moeten kappen.

Bomen, het zijn fantastische wezens. Ze halen CO_2 of koolstofdioxide uit de lucht en geven in de plaats daarvan zuurstof af. Hoe minder bomen er zijn, hoe meer CO_2 in de lucht blijft hangen. Daarom zijn we fans van bomen.

Bomen zijn heel nuttig voor de natuur en ook voor ons leven. Hoe kunnen we ze laten leven?

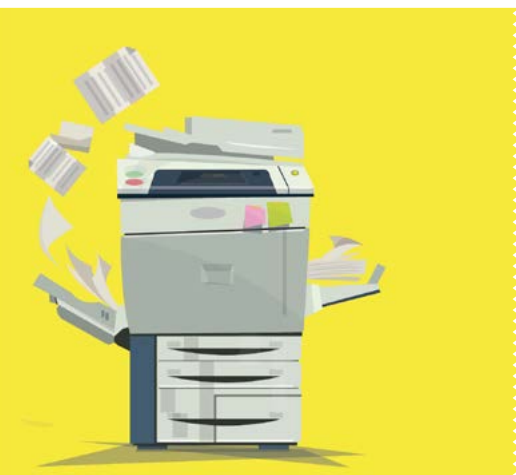
CO_2 maakt de aarde warmer

Je ziet het niet, maar onze aarde is omringd door een laag gassen. We noemen dat de atmosfeer of de dampkring. Gassen zoals CO_2 zorgen ervoor dat een deel van de warmte van de zon binnen die atmosfeer blijft hangen. Resultaat: het wordt altijd maar warmer op onze planeet. Je kunt het wat vergelijken met een broeikas of een serre in de tuin.

Daarom spreken we van 'het broeikaseffect'. Als er veel CO_2 in de lucht zit, stijgt de temperatuur op aarde. Die opwarming is al een tijdje bezig, en je hebt er misschien zelf al iets van gemerkt.

De opwarming zorgt ervoor dat ons **klimaat verandert**. Hoe je dat kunt zien? Op sommige plaatsen, bijvoorbeeld in Afrika, regent het minder waardoor de oogsten mislukken. Op andere plekken zoals in Europa regent het te veel op korte tijd waardoor grote overstromingen ontstaan. Ook heel wat planten- en diersoorten hebben het moeilijk. Ze kunnen zich niet aanpassen aan de stijgende temperatuur en sterven uit.

Waarom zou je boeken delen?

Als je boeken deelt, bescherm je de bomen en draag je een stukje bij tot het beschermen van onze planeet. Maar het is niet alleen omwille van het opnemen van CO₂ dat bomen belangrijk zijn. Ze beschermen ook de bodem. Als er geen bomen waren, dan zou een deel van de bodem wegspoelen bij elke fikse regenbui. Dat zorgt dan weer voor modderoverlast in gebieden die lager liggen. Waar de bodem is weggespoeld, kan niets meer groeien en ontstaan vaak woestijnen.

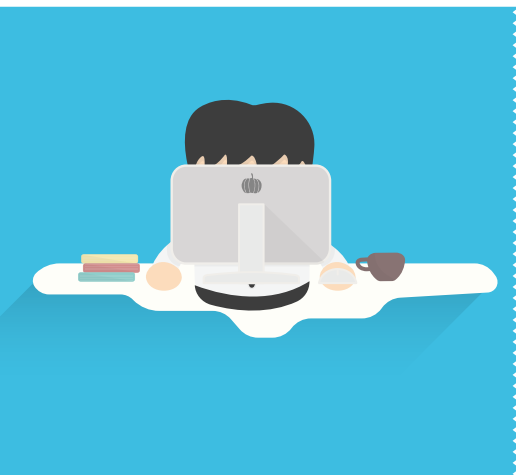
Veel papier verbruiken heeft nog wel enkele andere nadelen. De papierfabrikanten planten vooral snelgroeiende bomen, zoals eucalyptus. Die groeien snel en nemen de plaats in van **landbouwgrond**. Resultaat: de boeren kunnen daar geen voedsel meer kweken. Bovendien is zo'n bos vol snelgroeiende boomsoorten niet ideaal voor verschillende **dieren** en **plantensoorten**. We noemen dat 'biodiversiteit'. Hoe minder biodiversiteit, hoe meer planten en dieren gewoon verdwijnen! Daarnaast is er voor de productie van papier ook veel energie en water nodig. Wist je dat je voor een boek van 1 kilogram liefst 20 liter water nodig hebt? Ook de inkt is niet altijd even milieuvriendelijk.

Leve de bib

Gelukkig is de oplossing makkelijk. Boeken kun je heel eenvoudig met elkaar delen: je leent ze gewoon aan elkaar uit. Een van de oudste en best gekende plaatsen waar mensen dat doen, is de bibliotheek. Je vindt er de hele wereld verzameld in duizenden boeken. En het kost je nauwelijks geld!

Daarnaast kun je tegenwoordig ook veel boeken en tijdschriften digitaal lezen, op je tablet of computer. En waarschijnlijk doe je dat al. Goed bezig!

WAT ALS WE MEER ICT-MATERIAAL DELEN?

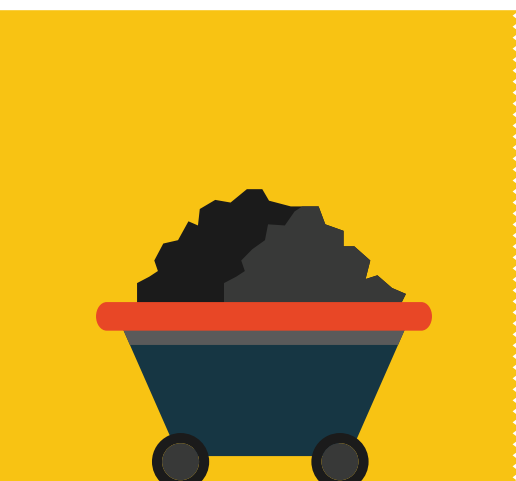

Veel mensen kopen computers, tablets en smartphones. In 2016 zijn er zo'n 350 miljoen computers en bijna 2 miljard smartphones verkocht. Best wel hoge getallen. Maar wist je dat het ook veel energie kost om zo'n toestellen te maken?

Om een **computer of smartphone** te maken heb je bovendien heel wat **grondstoffen** nodig: coltan, goud, zilver, koper, palladium,... Het probleem is dat er van die grondstoffen niet veel zijn op onze planeet, ze zijn schaars. Er is een grote vraag, maar een kleine voorraad. Vroeg of laat zal de voorraad op zijn. Hoe meer mensen smartphones kopen, hoe sneller dit gebeurt. Dat gaat natuurlijk ten koste van het milieu.

Waarom zou je computers delen?

Om kostbare grondstoffen te vinden en te ontginnen, moeten we heel wat moeite doen. We kappen **bossen**, gebruiken chemische stoffen en vervuilen zo ook het **grondwater**. Wist je dat er zelfs rivieren verlegd worden om bepaalde grondstoffen boven te halen? Dat is natuurlijk een catastrofe voor het milieu. Ongelooflijk toch dat je daar met je smartphone en je computer een beetje bij betrokken bent? Maar je kunt er ook makkelijk iets aan veranderen.

Recycleer je smartphone

Smartphones zijn zeer populair, ook bij jonge mensen. Iedereen wil er een. En iedereen wil ook snel een nieuwe. Omdat die nog sneller en beter is, of er nog hipper uitziet. Elk jaar belanden er dus heel wat toestellen als **afval** op het recyclagepark. Als we hetzelfde toestel wat langer zouden gebruiken, zouden er minder grondstoffen nodig zijn. Gelukkig zijn er een heleboel mensen die vinden dat we niet hoeven mee te doen aan die 'wegwerpmaatschappij'. En gelukkig is het mogelijk om de grondstoffen uit afgedankte toestellen opnieuw te gebruiken. Als je je smartphone naar de kringloopwinkel brengt als je 'm beu bent, geef je hem een tweede leven.

WAT ALS WE MEER CADEAUS DELEN?

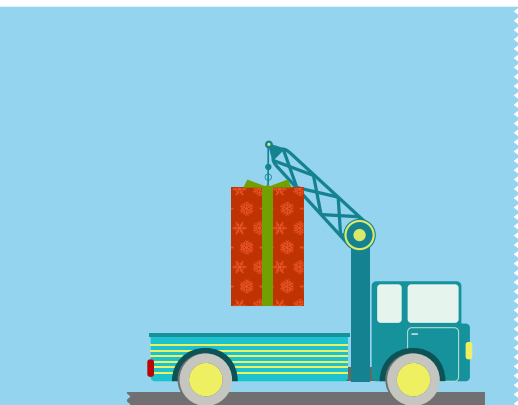

Handelaars willen zoveel mogelijk verkopen. Dat is hun job. Vooral op bijzondere dagen zoals verjaardagen en feestdagen doen ze gouden zaken. Bloemen, boeken, speelgoed, snoep, gadgets en toestellen: ze gaan als zoete broodjes over de toonbank. Maar heb jij ook al eens een cadeau gekregen dat je maar niets vond?

Je bent niet de enige! Je zou ervan versteld staan hoeveel goedbedoelde **cadeautjes** er bij een eigenaar belanden die er niet echt blij mee is. Da's natuurlijk om verschillende redenen jammer. In de eerste plaats voor jezelf. Ten tweede omwille van de energie die in het cadeautje is gestopt. Veel cadeautjes komen van de andere kant van de wereld, zoals China of Amerika. Schepen, vrachtwagens en vliegtuigen brengen ze tot bij ons. Dat kilometerslange **transport** zorgt voor milieuproblemen zoals **luchtvervuiling**, **geluidshinder**, **uitstoot van CO₂** en dus ook het **broeikaseffect**. En dan spreken we nog niet over alle grondstoffen en energie die nodig waren om het cadeautje te maken. En over de kost van het nieuw blinkend cadeaupapier waarin het verpakt is.

Hoe kan het anders?

De laatste jaren vragen nogal wat mensen aan hun familie of vrienden om met kerst geen cadeau meer te geven. Net omdat ze weten dat ze er niet blij van worden. Je kunt ook iets aan iemand geven dat je niet hoeft in te pakken en wat niet tastbaar is. Bijvoorbeeld: samen een leuk museum bezoeken met je peter of je oma bijvoorbeeld. Op die manier deel je samen het cadeau.

Ken je nog andere voorbeelden van cadeaus die niet materieel zijn?

Geef je spullen een tweede leven

Als je toch iets tastbaar wil geven, hoeven dat niet altijd nieuwe spullen te zijn.

Ken je de Kringwinkel? Da's een winkel waar je leuke tweedehandsspullen vindt. Elk jaar komen er meer en meer klanten over de vloer. Ook op ruilbeurzen of tweedehandsmarkten vind je heel wat leuke spulletjes. Je kunt ook als cadeautje iets van jezelf uitlenen.

Heel origineel is een 'weggeefkast'. Daar kun je in leggen wat je niet meer nodig hebt, zodat iemand anders het kan gebruiken die het wél nodig heeft. En misschien vind je in de weggeefkast ook wel een leuk cadeautje voor jezelf?

WAT ALS WE MEER FIETSEN DELEN?

De auto is één van de meest vervuilende vervoersmiddelen die we kennen. Het fijn stof in de uitlaatgassen vervuult de lucht en is slecht voor onze gezondheid.

Het is waarschijnlijk geen verrassing voor jou: ook in de uitlaatgassen van een auto zit CO₂ of koolstofdioxide. Dat is één van de broeikasgassen, die zorgen voor het broeikaseffect. Vergelijk het met een broeikas of serre in de tuin. Als er veel koolstofdioxide in de lucht zit, blijft een deel van de warmte van de zon in de atmosfeer hangen en stijgt de temperatuur op aarde.

De opwarming zorgt ervoor dat ons **klimaat verandert**. We zien de gevolgen daarvan vooral in Afrika en Zuid-Amerika. Daar regent het minder, waardoor de oogsten mislukken. Of het regent te veel en er ontstaan grote overstromingen.

Tijd om veel meer de fiets te nemen en je fiets regelmatig eens uit te lenen.

Niet meer maar minder auto's

Elk jaar komen er meer en meer auto's op de weg. Dat zorgt voor meer drukte op de baan. Er zijn nu 35% meer files dan vijf jaar geleden. Ook de **onveiligheid** en gevaarlijke situaties nemen toe. Als fietser heb je het misschien al zelf meegemaakt: een auto die je net niet raakte, of die je naar de kant van de weg dwong. Sommige mensen durven daardoor niet meer te fietsen.

Auto's moeten ook parkeerplaatsen en wegen hebben. Daarvoor is er veel **ruimte** nodig. Natuurgebieden verdwijnen en dieren en planten krijgen het moeilijker om te overleven. Wist je dat de aanleg van autowegen en parkings ook de bodem harder maakt? Het water kan niet goed meer doorsijpelen tot in de grond en dat zorgt voor overstromingen.

Spring op je fiets!

Niet moeilijk zeker, om je ervan te overtuigen dat de fiets een betere manier is om van de ene plek naar de andere te gaan? Bovendien is fietsen in de buitenlucht heerlijk.

Stel je voor dat we met z'n allen de fiets zouden nemen. Dat zou nogal wat veranderen! Er zouden minder gevaarlijke situaties zijn, want de weinige auto's zouden moeten uitkijken voor de fietsers. De files zouden afnemen. En samen fietsen is natuurlijk ook heel leuk.

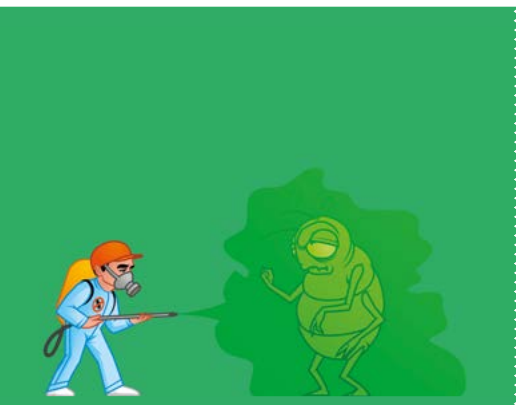
Jammer genoeg... zijn fietsen ook een beetje schadelijk. Schadelijk? Ja, want fietsen moet je natuurlijk ook máken. En daarvoor zijn ook veel **grondstoffen** nodig. Aardolie. Rubber. Verschillende metalen. Als we die grondstoffen ontginnen, dan is dat vaak **schadelijk voor het milieu**. Soms raakt het water vervuild. Soms is het ook schadelijk voor de **gezondheid** van mensen, want vaak gebruikt men giftige stoffen. De meeste grondstoffen halen we in Afrika en Latijns-Amerika en dus is de schade daar ook het grootst.

Hoe deel je een fiets?

Het komt er dus op aan zo weinig mogelijk fietsen te maken. Dat doe je door je fiets te laten herstellen als hij stuk is, door langs te gaan bij de fietsenmaker. Dat is veel goedkoper dan een nieuwe fiets kopen. 't Is ook beter voor het milieu, want je hebt geen **afval**. Je kunt ook fietsen delen door in één stad verschillende mensen met één fiets te laten rijden. Dit vind je al in veel steden. Je kent zeker de blauwe fietsen aan de stations wel.

WAT ALS WE MEER KLEREN DELEN?

Om kledij te maken heb je veel verschillende grondstoffen nodig. Katoen voor je T-shirts en jeansbroeken. Leer voor je jassen en schoenen. En in je regenjas zit zeker nog wat plastic en fleece. Jammer genoeg zorgt dat voor heel wat vervuiling. Hoe meer kleren er nieuw gemaakt worden, hoe meer vervuiling. Gelukkig is er een oplossing.

Het materiaal van heel wat van onze **kleren** komt recht uit de natuur. Wist je dat katoen eigenlijk de vezels zijn die op het zaad van de katoenplant groeien? Die vezels kun je spinnen tot katoendraad. Het meeste katoen telen ze op plantages. Daarbij worden helaas ook kunstmest en bestrijdingsmiddelen gebruikt. Het bestrijdingsmiddel of insecticide dient om de schadelijke insecten op de katoenplanten te doden. Maar jammer genoeg doodt het gif ook de vogels die de insecten eten. Het gif komt in de grond en in het drinkwater terecht. Dat is slecht voor de gezondheid van de mensen die het water drinken.

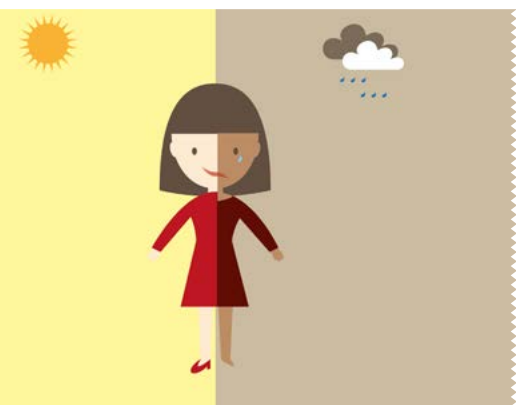

De wereldreis van je jeansbroek

De kleren die je draagt zijn echte 'wereldproducten'. Wist je dat je jeansbroek in totaal in zo'n 12 verschillende landen gemaakt wordt? In sommige landen kweekt men **katoen**. In weer een ander land spint men het garen. In nog andere landen weeft men de stof, geeft men ze een kleurtje, naait iemand ze, worden de broeken gezandstraald en opgeslagen. En uiteindelijk koop jij ze in België. Je jeansbroek legt dus in boten, vliegtuigen en vrachtwagens een hele reis af, en dat heeft natuurlijk gevolgen voor het milieu.

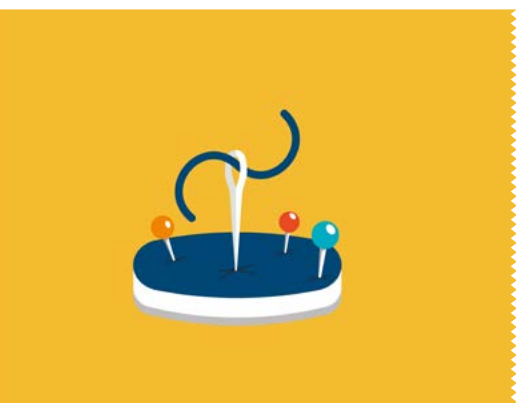
Waarom zou je kleren delen?

Nogal wat kledij komt uit landen waar de mensen die ze maken zeer weinig geld verdienen. Soms moeten ze ook in slechte of onveilige omstandigheden werken. Daarom is de kledij die we in België kopen eigenlijk niet duur. **Hoe goedkoper je kleding**, hoe minder de makers eraan verdienen. Gelukkig vind je in veel winkels ook milieuvriendelijke en eerlijke kledij. We noemen dat **'fairtrade' of eerlijke handel**. Als je een fairtrade jeans koopt, dan ben je zeker dat de katoenboeren een eerlijke prijs krijgen voor hun grondstoffen. Het is dus belangrijk om het etiket van je kleren af en toe eens te bekijken.

Iets anders dan katoen

Wist je dat er ook kledij bestaat die niet uit 'gewone' katoen is gemaakt? Zo heb je jeansbroeken van hennep, bamboe en **biokatoen**. Die kun je telen zonder bestrijdingsmiddelen te gebruiken. Je kunt ook natuurlijke kleurmiddelen gebruiken om kleren te kleuren. Dat zorgt voor veel minder **vervuiling**.

De beste manier om de natuur te beschermen is je kleren langer te dragen. Je hoeft kleren die beschadigd zijn ook niet meteen weg te gooien. Als er ergens een gaatje in zit, laat je het **herstellen**. Zo hoef je je favoriete pullover niet weg te doen. Als je toch kleding weg doet, stop het dan in een textielcontainer van de Kringwinkel of van een andere organisatie.

WERKBLAD

WAT VERANDERT ER ALS WE MEER (KIES UIT ONDERSTAAND ONDERWERPEN) DELEN?

1. IN DE LEESTEKST STAAN WOORDEN VETGEDRUKT. DAT ZIJN WOORDEN DIE MEER OF MINDER KUNNEN WORDEN ALS WE MEER¹ DELEN.

- ## 2. SCHRIJF DEZE WOORDEN OP:

3. KIES ÉÉN VAN DE BOVENSTAANDE WOORDEN:

- 4. HERLEES DE ALINEA WAARIN DIT WOORD VOORKOMT.
MAAK EEN PASSENDE TEKENING BIJ DIT WOORD.
ZORG DAT DEZE TEKENING DUIDELIJK MAAKT WAT DIT WOORD PRECIES BETEKENT.**

5.

MAAK MET JOUW WOORD ZOVEEL MOGELIJK “MEER OF MINDER”-ZINNEN.

- Hoe meer **dit**, hoe minder **dat**. •
- Hoe minder **dit**, hoe minder **dat**. •
- Hoe minder **dit**, hoe meer **dat**. •
- Hoe meer **dit**, hoe meer **dat**. •

SCHRIJF ZE HIER OP:

.....

.....

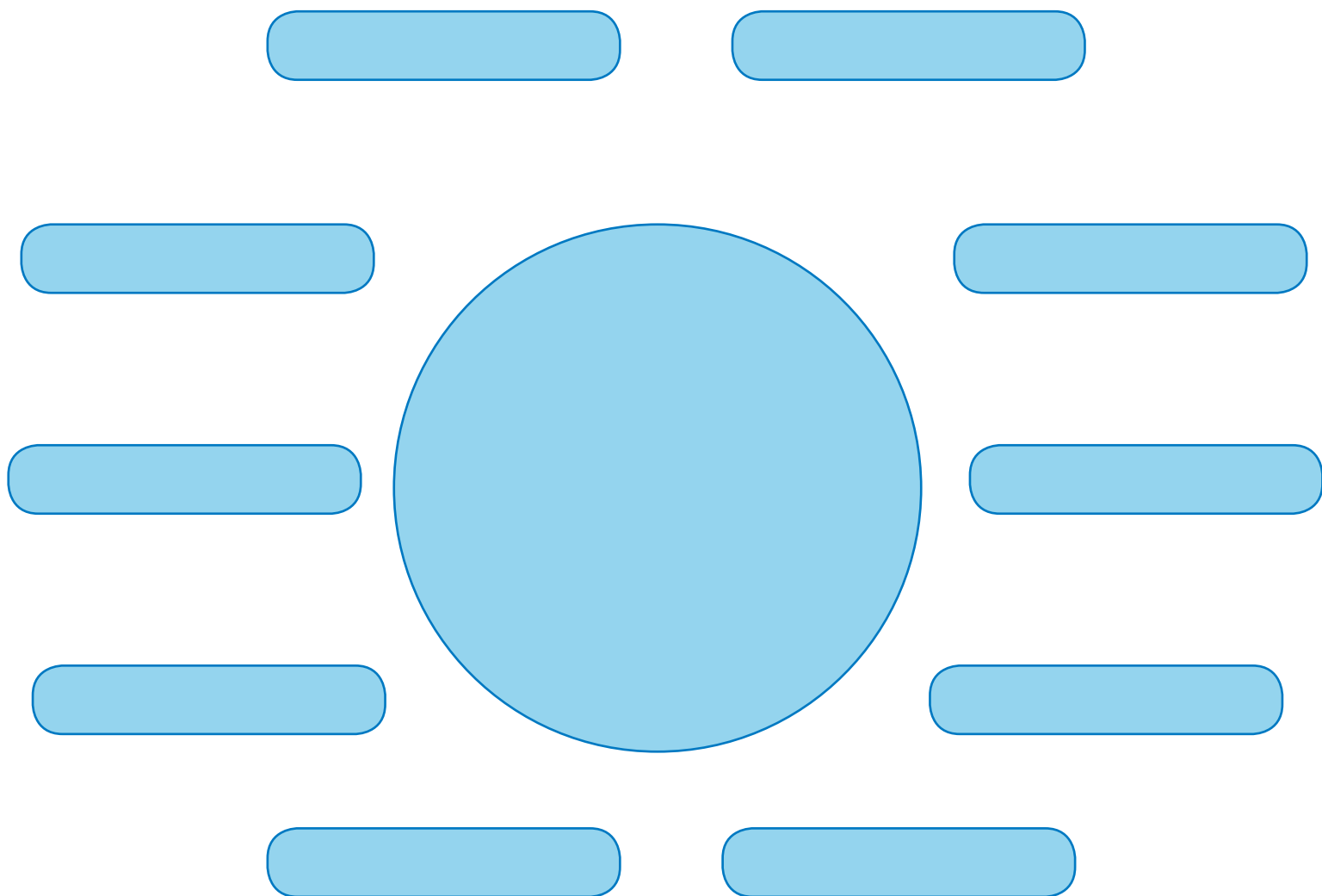
.....

.....

6.

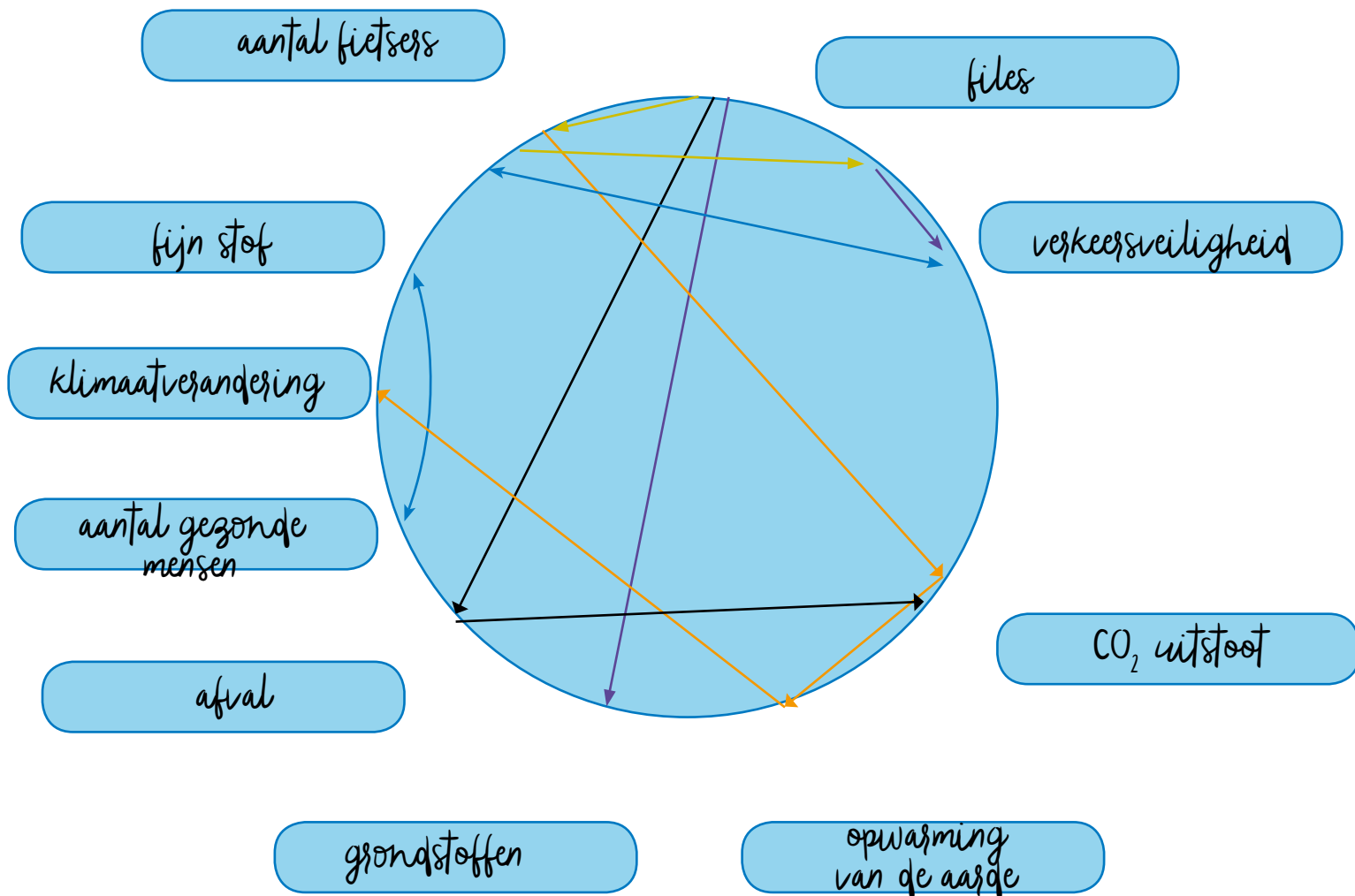
MAAK EEN RELATIECIRKEL.

ALS IK MEER DEEL DAN

UITGEWERKT VOORBEELD

ALS IK MEER *mijn fiets* DEEL DAN

MOGELIJKE VERKLARINGEN

(ELKE VERKLARING IS GOED, MITS HET NIET TE HARD GEFANTASEERD IS):

- ... hoe meer fietsers, hoe minder files
- ... hoe meer fietsen gedeeld worden, hoe meer fietsers op de weg
- ... hoe meer fietsers, hoe meer verkeersveiligheid
- ... hoe meer verkeersveiligheid, hoe meer fietsers
(dit is een causale lus want de pijl kan terugkeren)
- ... hoe meer fietsers op de weg, hoe minder CO₂-uitstoot
- ... hoe minder CO₂-uitstoot, hoe minder opwarming van de aarde
- ... hoe minder opwarming van de aarde, hoe minder klimaatverandering
- ... hoe meer fietsers, hoe minder fijn stof in de lucht
- ... hoe minder fijn stof in de lucht, hoe meer gezonde mensen
- ... hoe meer fietsen gedeeld worden, hoe minder grondstoffen nodig zijn
- ... hoe meer fietsen gedeeld worden, hoe minder afval geproduceerd wordt
- ... hoe minder afval geproduceerd wordt, hoe minder CO₂-uitstoot (door verbranding)

WERKBLAD BINGO-KAART

WERKBLAD ROND CADEAUS VAN VRIJE BASISSCHOOL SINT-LUTGART TE BELSELE.

LUISTER GOED EN KRUIS DE WOORDEN AAN DIE JE HOORT:

CADEAUTJES	GEZONDHEID	SCHEPEN
VRACHTWAGENS	VLIEGTUIGEN	TRANSPORT = VERVOER
MILIEUPROBLEMEN	LUCHTVERVUILING	LAWAAIHINDER
CO ₂ OPWARMING AARDE	GRONDSTOFFEN	ENERGIE
TASTBAAR MATERIEEL	PLASTIEK	HOUT
ELEKTRICITEIT	KRINGWINKELS	RUILBEURZEN